

samen maken we het landschap

BEHOUD VAN EEN UNIEK STUKJE NEDERLAND

2

DE SLEK IN ERE HERSTELD

3

EEN GROENE CORRIDOR IN HAAKSBERGEN

4

-10 TIPS- VAN LOKALE INITIATIEFNEMERS

01

Bewonersinitiatieven starten meestal met een kleine groep bevlogen enthousiastelingen. Voor draagvlak is het belangrijk dat je een grotere groep bewoners betreft. Deze kunnen ook andere ideeën over natuur hebben.

02

Een contactpersoon bij de gemeente hebben betekent nog niet dat alle afdelingen bij de gemeente jullie initiatief kennen. Betrek daarom meerdere medewerkers, de wethouder en ook gemeenteraad bij jullie initiatief.

03

Probeer er achter te komen wat andere partijen willen met jullie gebied. Als je dat aan kunt laten sluiten, kan dat de zaken later een stuk makkelijker maken, ook financieel.

04

Als er zeer heikele punten liggen in je gebied, kijk dan of je je initiatief in stukjes kan knippen, zodat je toch vast kunt beginnen. Dat houdt het enthousiasme er in en andere partijen krijgen vertrouwen in jullie aanpak.

05

Bewonersinitiatieven dragen vaak ook bij aan sociale cohesie. Gebruik dit argument om het belang van je initiatief neer te zetten.

06

Bewonersinitiatieven kunnen door hun lokale contacten en vele vrijwilligers het beheer veel fijnmaziger uitvoeren dan grotere organisaties. Dat kan een belangrijk argument zijn richting waterschappen, gemeenten of terreinbeherende organisaties

07

In agrarisch gebied kan het strategisch zijn om het beheer van een natuurorganisatie over te nemen, omdat je als bewonersinitiatief meer goodwill ontvangt van agrarische partijen, bijvoorbeeld om te helpen bij maaien.

08

Geef van tijd tot tijd een feestje voor de vrijwilligers en alle partijen, waar je mee samenwerkt.

09

Houd voor andere partijen jaarlijks een schouw of excursie in het gebied. Het zorgt dat je initiatief blijvende aandacht krijgt.

10

Voorzichtig opereren is goed, maar al te voorzichtig kan ook de energie uit het project weghalen. Het is niet erg om een keer een fout te maken, maar wees daar wel open over.

Natuurbeheer, hoe pak je dat aan?

Het gebeurt steeds vaker: mensen die met een klein groepje enthousiastelingen zelf een natuurgebied in de buurt beheren. Een nat heidegebied, botanisch grasland, een plas-dras gebied, vennetjes en kikkerpoelen, houtwallen en oude lanen, stadsnatuur. Er zijn legio prachtige natuurparels die enorm belangrijk zijn voor vogels, vlinders, kleine zoogdieren, planten én mensen. Misschien is er ook bij jou in de buurt zo'n prachtig stukje natuur dat wel wat extra aandacht en zorg verdient? Maar hoe pak je dat aan, waar begin je? Natuur en Milieu Overijssel helpt je graag op weg met elk idee of droom; groot of klein, prematuur of al ver uitgewerkt. Je kunt ons altijd bellen of mailen.

Natuur en Milieu Overijssel ondersteunt initiatieven van bewoners, die met elkaar natuur beheren. Dat kunnen zowel bestaande initiatieven zijn, maar zeker ook nieuwe startende initiatieven. We kunnen bijvoorbeeld helpen bij het achterhalen van de mogelijkheden en randvoorwaarden, welke partijen nog meer actief zijn, hoe je meer mensen kunt betrekken en enthousiasmeren en hoe je een gemeenschappelijk gedragen visie op het natuurgebied ontwikkelt. We nemen niets over van het initiatief, maar helpen jou als initiatiefnemer graag op weg en obstakels te overwinnen.

Contact met andere initiatiefnemers

Gedurende het jaar organiseren wij voor mensen die zelf natuur (willen) beheren verschillende activiteiten. Daarbij kun je denken aan excursies naar vergelijkbare initiatieven in of buiten Overijssel, cursussen en workshops en kennis en uitwisselingsbijeenkomsten met andere initiatiefnemers. Dus let op onze agenda, via onze website www.natuurenmilieuoverijssel.nl of neem een gratis abonnement op onze nieuwsbrief De Notendop.

Van elkaar leren

Natuur en Milieu Overijssel heeft in 2014 het digitale uitwisselingsplatform 'Samen maken we het landschap' opgezet. Dit platform is bedoeld voor iedereen die net als jij geïnteresseerd is in (vrijwillig) natuurbeheer. Hier kun je informatie vinden en zelf posten. Dat kunnen interessante artikelen, activiteiten, lezingen, nieuwe politiek of bestuurlijke ontwikkelingen en inspirerende filmpjes en foto's van initiatieven zijn. Met het platform blijf je op de hoogte en help je anderen die zich net als jij met hart en ziel inzetten voor natuurbeheer. Kennis en ervaringen delen brengt ons sneller vooruit omdat niet iedereen zelf het wiel hoeft uit te vinden.

MELD JE AAN

VOOR HET PLATFORM SAMEN MAKEN WE HET LANDSCHAP
www.natuurenmilieuoverijssel.nl/bewonersinitiatieven-natuurbeheer

Interview met Natuurlijk Jonen

Behoud van een uniek stukje Nederland

Nationaal Park Weerribben-Wieden is met zijn talloze meren, grachten, moeras, rietland, bruggetjes en boerderijen een uniek stukje Nederland. Geliefd bij toeristen, maar ook bij de mensen die er wonen. Bewoners uit Jonen zetten alles op alles om dit cultuurlandschap te behouden.

Miggels: “Met de vaarboeren verdween ook de begrazing door vee, werden weilanden niet meer gemaaid en sloten niet meer uitgebaggerd. Omdat vrijwel alles per boot, vlot of bok gaat, zijn de beheerkosten hier hoog en heeft zelfs Natuurmonumenten er een hele klus aan om het gebied goed te onderhouden. Als stichting beheren wij nu zelf een kleine 7 hectare.” Dat is een stevige uitdaging voor een kleine groep van 8 personen. Ook financieel aldus Pieter de Nooij. “Het is onmogelijk om aan structurele financiering voor natuurbeheer te komen. We hebben wel eerder projectsubsidie ontvangen, maar dit levert op termijn alleen maar meer werk en extra kosten op.” Hoe lossen ze dat op? De stichting houdt een aantal lakenvelders voor begrazing én voor de slacht, als zijtak-financiering. Daarnaast betalen alle leden een vrijwillige, periodieke bijdrage.

De stichting Natuurlijk Jonen werd in 2007 opgericht vanwege, zoals dat in haar statuten staat vermeld ‘..... het behouden en versterken van het oorspronkelijke dorpslandschap met bijbehorende natuur-, landschapelijke en cultuurhistorische waarden’. Inspiratiebron was de Stichting Naobers van Zudert, die met veel succes het karakteristieke landschap van Dwarsgracht-zuid herstelden. Net als in Dwarsgracht zagen de inwoners van Jonen hun omgeving verwilderen met pitrus en moerasbos. Beppie

Samenwerken met agrarisch natuurbeheer

Voor groot onderhoud van het nachtverblijf van de koeien en de picknickplaats, maaien en onderhoud van de Tjasker organiseert Natuurlijk Jonen twee jaarlijkse klusdagen met vrijwilligers, voornamelijk de donateurs en hun kinderen. Er

TIP

Coalities sluiten. Door samen te werken met verschillende partijen wordt de achterban groter en stapel je expertise, creativiteit, netwerken, geld en andere (schaarse) middelen.

zijn goede contacten met Natuurmonumenten, die op verzoek sloten uitbaggerd en bomen verwijderd. Ook wordt nauw samengewerkt met SANN0 (Stichting Agrarisch Natuurbeheer Noord west Overijssel). “De mensen van SANN0 zijn heel waardevol voor ons. Dit zijn mensen van de streek met veel kennis van het gebied en speciaal maaigereedschap.”

Weidevogels terug

Al met al mag duidelijk zijn dat natuurbeheer in Nationaal Park Weerribben-Wieden een stevig avontuur is. Geld, speciaal gereedschap, menskracht en kennis van natuurbeheer van het water-landschap zijn onmisbare ingrediënten. Evenals uithoudingsvermogen. Maar het levert wel wat op! “De weidevogels en de Kiekendief zijn in aantal toegenomen. Daar doen we het voor”, zo vertelt een van de vrijwilligers.

Interview met Hillie Waning

Kotermeer in goede handen bij leerlingen Vechtdalcollege

Het natuurgebied Kotermeer bij Dedemsvaart is meestal een groenblauwe oase van rust. Met wuivende rietpluimen, rondscharrelende watersnippen en reusachtige koningsvarens. Op deze zachte winterse dag in februari is het aan de oever van het Kotermeer even gedaan met de rust. Leerlingen van Vechtdalcollege Dedemsvaart sjouwen druk pratend een net gesnoeide berk naar de al stevige berg snoeiafval achter zwembad De Kiefer.

Begeleid met een hip muziekje zijn drie leerlingen met zaag en takkenschaar fanatiek bezig met het kortwieken van de houtwal. Initiatiefnemer Hillie Waning en vrijwilliger Johan Kamphuis lopen heen en weer, zetten iedereen aan het werk en zorgen dat alles veilig gebeurt. Gerben Schuurhuis van de gemeente helpt een handje met het snoeien van een bramenopslag en zorgt dat alle snoeiafval wordt afgevoerd.

Adoptiegebied

Het natuuronderhoud door leerlingen van het Vechtdalcollege Dedemsvaart is een idee van Hillie Waning van de Stichting Natuurbehoud Noordoost Overijssel. Zij

TIP

Van reactief naar pro-actief. Wacht niet op plannen en beleidsvoornemens maar claim een rol door pro-actief met creatieve plannen en ideeën te komen.

stelde het Vechtdalcollege voor het Kotermeer, dat eigendom is van de gemeente, te adopteren en de leerlingen in het kader van hun maatschappelijke stage te betrekken bij het natuuronderhoud. Zij zorgen er voor dat het gebied een open karakter houdt en ruimen zwerfafval op.

Vertrouwen

Het Kotermeer is een oude zandwinningsplek van de gemeente Avereest (nu gemeente Hardenberg), maar deze bleek weinig lucratief. Dus verdwenen al snel de graafmachines en kwam er prachtige natuur voor terug. Hillie kent het gebied op haar duimpje, weet er feilloos de zeldzame zwaardrus, moeraswolfsklauw, grote wolfsklauw en moerasrozemarijn te vinden en stemt daar het natuurbeheer op af. Daarbij houdt ze ook rekening met het leefgebied van verschillende vogels als de watersnip, oeverlopertjes,

scholeksters en oeverzwaluwen. De gemeente Hardenberg is bijzonder blij met de inzet van Hillie, heeft groot vertrouwen in haar deskundigheid en ondersteunt haar op allerlei manieren. Zo ontving zij onlangs nog prachtig gereedschap van de gemeente. Ook lokale ondernemers en Natuur en Milieu Overijssel ondersteunen het project van Hillie met kleine sponsorbedragen en diensten in natura. Hillie laat met het Kotermeer zien hoe je als bewoner niet alleen zelf iets kunt doen aan natuurbeheer, maar ook hoe je daar op een mooie manier ook jongeren bij kan betrekken.

De slenk in ere hersteld

Niet ver van Deventer, oostelijk van Lettele ligt "het Oostermaet", een prachtig uitgestrekt landgoed van bossen, monumentale boerderijen, oude jachthuizen en rododendrons. Hier vind je de Slenk, een klein beschermd natuurgebied van 7,2 hectare groot en al 44 jaar dé grote hobby van Hans Grotenhuis, vrijwilliger bij de KNNV. Hier is hij wekelijks te vinden, om botanisch onderzoek te doen en met een kleine groep mensen en met de eigenaar, Stichting IJsselland, te maaien, struiken uit te spitten en bomen te dunnen.

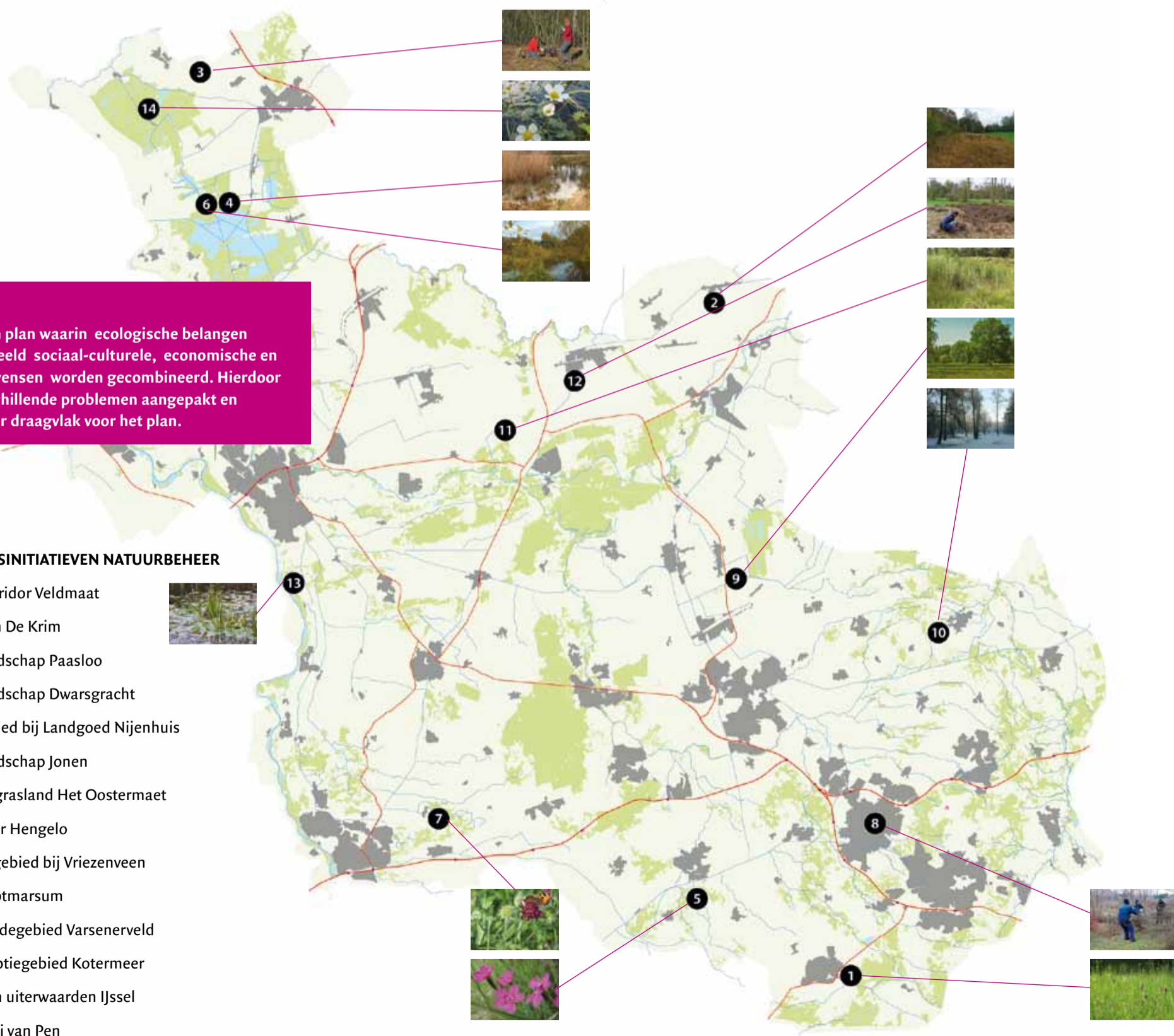
aantal hydrologische maatregelen genomen om water vast te houden en ijzerrijke kwel weer terug te krijgen. "Ik heb menig uurtje besteed aan dit natuurgebied, maar ik heb er niet alleen een prachtig stuk natuur voor terug gekregen. Ik heb ook heel veel geleerd, nieuwe mensen leren kennen en goede verstandhouding met IJssellandschap."

TIP

Communiceer. Zorg voor een goede verstandhouding met de eigenaar van het natuurgebied, de gemeente, omwonenden en eventuele andere betrokkenen. Bijvoorbeeld door persoonlijke gesprekken, informatiebijeenkomsten, excursies, gezamenlijke doe-activiteiten en feestjes.

En dotterbloemhooiland is zijn droom. Hans: "Van de mensen uit Lettele weten we dat dit vroeger een extensief hooiland was. In 1970 was daar echter nauwelijks meer iets van te zien. Het was sterk verwaarloosd en dicht begroeid met onder andere Amerikaanse vogelkers." Wat de beste beheersmaatregelen zijn om De Slenk weer in oude glorie te herstellen bleek een kwestie van trial and error. "Met scholen en omwonenden begon de KNNV met het omzagen van de prunussen, maar

dat bleek onvoldoende effectief. We moesten de bomen rigoureuus uitspitten. Zwaar werk waar niet iedereen warm voor liep. Zo bleef er uiteindelijk een kleine kern van mensen over die langzaam maar zeker zorgt dat het open karakter van de Slenk weer terug kwam". Nu is de situatie stabiel, zorgt de Stichting IJsselland voor het maaibeheer en is er 1 a 2 keer per jaar een beheerdag met 10 tot 15 vrijwilligers. Daarvoor leent Hans gereedschap van de Stichting IJssellandschap. Er zijn inmiddels met behulp van subsidieregelingen een

Een groene corridor in Haaksbergen

Het is een onooglijk braakliggend terrein, tussen de retentievijver bij de Veldzichtweg en de Noordsingel in Haaksbergen. Niet veel meer dan een grote desolate zandvlakte met hier en daar wat braamstruiken. Voor wie niet beter weet, heeft de gemeente Haaksbergen hier een nieuw bedrijventerrein op het oog. Niets is echter minder waar. Voor dit gebied liggen prachtige schetsen klaar voor een nieuw 1,2 hectare groot natuur en recreatiegebied.

Een groene corridor die Haaksbergen op een natuurlijke manier verbindt met het buitengebied én de leefbaarheid en natuurwaarden van het buitengebied vergroot. Initiatiefnemers van het eerste uur zijn de wijkraad Veldmaat en Henk Westendorp, als voorzitter van de Stichting Natuur en Milieu Haaksbergen. Henk weet met kennis van zaken, goede ideeën, de juiste contacten en aanstekelijke energie veel mensen te binden en enthousiasmeren. Terwijl hij druk pratend door het gebied loopt verandert de zandvlakte bijna als vanzelf in een groene oase. Hij legt uit dat het gebied meerdere functies krijgt: “Er zijn drie werkgroepen die ieder een deel van het plan uitwerken en die ook gaan zorgen voor het onderhoud. De bijvereniging de

Heidebloem gaat aan de slag met een grote bloemenweide. Natuurmonumenten heeft met de buurt een speelbos ontworpen. En een groep buurtbewoners zorgt voor de aanleg en onderhoud van een hondenspeelveld en ommetje. Het is een geweldig team waar heel veel uit komt.” Al met al een prachtig initiatief van wijkbewoners, natuurverenigingen, natuurbeheerder Natuurmonumenten en gemeente Haaksbergen samen. Een voorbeeld van betrokken bewoners die meedenken en mee uitvoeren en daarin ruimte en faciliteiten krijgen van gemeente en Natuurmonumenten. In het voorjaar 2015 worden de eerste resultaten van deze vruchtbare samenwerking zichtbaar.

INITIATIEF	ACCENT	CONTACTPERSOON	SAMENWERKINGSPARTNERS
1 VELDMAAT www.develdmaat.nl	Privé-landgoed beheerd door vrijwilligers	Henk Westendorp hjpgwestendorp1970@kpnmail.nl	Natuur en Milieu Haaksbergen Wijkraad De Veldmaat
2 VRIENDEN VAN DE VLOEIVELDEN www.vloeveldendekrim.nl	Cultuurlandschap opnieuw geschikt gemaakt als natuurgebied	Gerko van den Akker stichtingdasenvecht@gmail.com	Staatsbosbeheer Waterschap Vechtstromen
3 STICHTING GRENSVISIE BLESDIJKE PAASLOO www.sgbp.nl	Wit gebied met kleine stukjes bos, landbouwgrond, houtwallen en wandelpaden, ook educatie	Andre Bus abpaasloo@live.nl	Dorpsraad Paasloo Staatsbosbeheer Kopse Agrarische Natuurvereniging
4 NAOEBERS VAN ZUDERT IN DWARSGRACHT www.naobersvanzudert.nl	Beheer van weilanden, riet en water in bezit van particulieren	Harm Piek harmpiek@hotmail.nl	Natuurmonumenten
5 IVN-DIEPENHEIM BIJ LANDGOED NIJENHUIS www.nijenhuisenwesterflier.nl	Het IVN zorgt voor het beheer van een prachtig stukje natuur op het Nijenhuis, het zogenaamde IVeNnetje.	Gerrit Meutstege gerritmeutstege@hotmail.com	Landgoed Nijenhuis
6 NATUURLIJK JONEN www.natuurlijk-jonen.nl	Beheer van weiland en riet, ook met vee	Beppie Miggels miggels.jonen@home.nl	Natuurmonumenten Stichting Agrarisch Natuurbeheer Noordwest Overijssel
7 KNNV OOSTERMAET EN STICHTING IJSSELLANDSCHAP www.5.knnv.nl	Beheer van stuk botanisch grasland	Hans Grotenhuis dalkruid@planet.nl	Stichting Ijssellandschap stichting@ijssellandschap.nl
8 IVN HENGELO www.hetweusthag.nl	Groot groen gebied in de bebouwde kom.	Albert Bekker albertbecker@inhoes.nl	Ministerie van I&M Provincie Overijssel Gemeente Hengelo The Sustainable Urban Fringes
9 KNNV VRIEZENVEEN: HET VEENSCHAP www.5.knnv.nl	Percelen in hoogveen gebied	Herman Stevens stevens.hh@online.nl	Gemeente Twenterand Staatsbosbeheer
10 NATUUR EN MILIEU OOTMARSUM www.snmo.nl	Nat natuurgebied, beekdalen en houtwallen	Fons Temmink fonstimmink@hotmail.com	Landschap Overijssel Gemeente Dinkelland Gemeente Tubbergen
11 NATUUR EN MILIEU VECHTSTREEK: VARSENERVELD www.natuurenmilieuvechtstreek.nl	Nat heidegebied met veel bijzondere planten	Martien Naarding m.naarding@hetnet.nl Henk Ruiten ruitermusic@gmail.com	Gemeente Ommen Waterschap Vechtstromen
12 STICHTING NATUURBEHOUD NOORDOOST OVERIJSSSEL: KOTERMEER www.snoo.org	Adoptieproject: school beheert oevers en ruimt afval op, jongeren, natuureducatie	Hillie Waning mailto:wolfje7@ziggo.nl	Gemeente Hardenberg
13 TICHELGATEN	Plassen in Uiterwaarden IJssel	Hans-Erik Kuypers h.e.kuypers@gmail.com	Staatsbosbeheer
14 KOOI VAN PEN www.facebook.com/KooivanPen	Eendekooi in gebied Wieden-Weerribben	Erica Zwanenburg ericazwanenburg@solcon.nl	Staatsbosbeheer